

Lekársky plášť a misia života

Z 10. kongresu Európskej federácie katolíckych lekárskeho združení

Aj lekár môže byť misionárom - života v chorobe, nádeje v smrti, evanjelia medzi kolegami, lás-ky všade, kde sa objaví, hrdinstva, ak iní sa boja rozhodovať či konať. Zodpovedajú týmto kritériám veriaci lekári? A tí ostatní? Na to si musia dať odpoveď sami. Kedysi bol lekár považovaný za múdreho a starostlivého medicínskeho otca, ktorý sa do krajnosti obetoval za záchranu života, do poslednej chvíle stál pri utrpení, požíval autoritu, vyžaroval dôveru, prejavoval pochopenie. Človeka sprevádzal životom i zomieraním. Táto predstava je, žiaľ, za nami. Mnohí lekári sa stali jedným z článkov neprehľadného liečebného procesu, dodávateľmi diagnóz a terapií, evidovateľmi kariet, stavebnými kameňkami farmaceutického priemyslu, objektmi právnických výkonov. Cez všetky prekážky si dnes musia svoje postavenie vybojovať sami, presvedčiť, že to najpôvodnejšie - služba životu a láske - v nich ešte tlie.

Priestorom na tieto reflexie sa stal tohtoročný jubilejný kongres Európskej federácie katolíckych lekárskeho združení (FEAMC) v Bratislave. V netradičnej trojkombinácii odbornosti - duchovnosti - politickosti hľadal odpovede na najcitlivejšie etické body európskej medicíny. Humánna genetika a reprodukčná medicína, paliatívna a hospicová starostlivosť, nové prístupy v psychiatrii, práva dieťaťa a sexuálna výchova, morálne a právne aspekty v gynekológii, spravodlivosť v medicíne, výučba medicínskej etiky, to všetko zaznievalo na kongrese vo forme prednášok a posterov, ako aj v diskusiách v sále i v kuloároch v 4 svetových jazykoch. Duchovnú stránku zabezpečovali liturgické zhromaždenia s účasťou prefekta Pápežskej rady pre pastoraáciu zdravotníkov kardinála J. L. Barragána, apoštolského nuncia na Slovensku H. J. Nowackého a viacerých slovenských i zahraničných biskupov. Na otvorení prednáškovej časti boli prítomní aj dekan Lekárskej fakulty UK v Bratislave prof. P. Traubner, štátny tajomník Ministerstva zdravotníctva SR J. Gajdoš či prezident Slovenskej lekárskej spoločnosti prof. P. Krištúfek.

V úvode prednáškovej časti označil doc. J. Ďačok SJ zo Slovenska súčasné obdobie z genetického hľadiska za postgenómový éru. Bioetiku rozdelil na postmodernú - so stratou zmyslu pre morálne hranice v atmosfére mravného pluralizmu, kde jediným kritériom je konsenzus, a personalistickú - s pohľadom na človeka ako osobu od počatia až po prirodzenú smrť, z ktorej vychádza postoj úcty k ľudskému genómu. V službe človeka ako subjektu treba vidieť podľa prof. D. Sacchiniho z Ríma aj genetické testy, ktoré nesmú byť vnucované, musia mať súhlas od informovaného pacienta a podliehať kritériám vytvoreným v spolupráci odborníkov, etikov, vlády i za pomoci médií. Špičkovej téme výskumu kmeňových buniek sa venovala prof. M.-L. Labatová z Francúzska, ktorá označila očakávania vedcov i politikov z výskumu embryonálnych kmeňových buniek za prehnané a pozornosť zamerala na perspektívu výskumu kmeňových buniek v orgánoch dospelého jedinca. Prof. V. Pozaić SJ z Chorvátska sa venoval pojmu preembryo, ktorá zaznieva v obnovennej forme pri klonovaní. Toto zákerné zavádzanie nazval lingvistickým inžinierstvom. Preembryo podľa skutočných vedcov nikdy neexistovalo ani neexistuje.

O etickej stránke asistovanej reprodukcie hovoril prof. P. Hach z Česka. Kritizoval najmä jej prezentáciu ako lacného receptu na získanie dieťaťa pre neplodných rodičov. Novinku zavedenia nového zákona o umelom oplodnení v Taliansku od februára za veľmi prísnych kritérií bez zmrazovania embryí predstavil prof. R. Pegoraro z Padovy. Teraz čakajú na usmernenia od ministerstva zdravotníctva a kritériá na autorizáciu.

Ďalším neuralgickým bodom súčasnosti je otázka katolíckych gynekológov a ich miesta v spoločnosti. Hovoril o tom prof. R. Ehmann zo Švajčiarska. Katolícky gynekológ je rozhodne chýbajúcim prvkom na zdravotníckom poli. Napriek tlaku médií, výhrad kolegov či vyhrážok o odobratí aprobácie nesmie rezignovať.

Časť sympózia sa zamerala na problém staroby v kontexte starnúcej Európy. Vyjadrila nevyhnutnosť zmeniť aj politiku a štruktúru zdravotníctva a investovať väčšmi do zdravého životného štýlu a duchovnej prevencie než do liekov. Skúsenosti zo situácie spoločnosti v Litve predostrel prof. L. L. Mačiunas, ktorý vidí potrebu jej liečenia v spolupráci Cirkvi, lekárov a sebaobnovy človeka.

Zaujímavé postrehy pre psychiatrov priniesol pravoslávny teológ a spisovateľ J.-C. Larchet z Francúzska, Podľa neho je človek definovaný vztáhom s Bohom a na základe toho naznačil široké možnosti duchovnej liečby chorôb.

Kongres zahrnoval ešte ďalšie aspekty v psychiatrii a pediatrii, či skúsenosti z legislatívy v európskych inštitúciách. Slávnostný záver v Dóme sv. Martina s ocenením 10 európskych lekárov (medzi nimi doc. J. Glasu a doc. J. Ďačoka), obetujúcich sa pre apoštolát medicínskej etiky, dal bodku za tohtoročným slovenským kongresovým vkladom. Posledné slová patrili dvom prezidentom Federácie katolíckych lekárskeho združení, ktorí formulovali výzvy do budúcnosti. Symbolicky by sa dali vyjadriť v dvoch výrazoch: potreba duchovného dialógu lekára s pacientom a láska k najzraniteľnejším. Lebo ako povedal hosť kongresu prof. A. Neuwirth, „bioetika je v podstate o medziosobných vzťahoch”.

Prof. JOSEF MAREK, prezident FEAMC

- **V čom vidíte zmysel takýchto katolíckych kongresov a ako odpoviete na námietku, že ide o uzavreté, vyčlenené fóra, na ktorých sa iní lekári nemajú záujem zúčastňovať?**

Katolíkov spája s ostatnými lekármi to, že musia byť v lekárskej profesii dobrými odborníkmi. No robia ešte čosi navyše - na pacienta pozerajú nielen z pohľadu jeho choroby, ale aj ako na človeka so všetkými starosťami a s vlastnou duševnou situáciou. To sa osobitne prejavuje v určitých medzných situáciách, akými je napríklad umieranie, keď si pacienti vyžadujú špeciálnu starostlivosť, upozornenie na duchovné potreby, prítomnosť kňaza a pod. Starí ľudia potrebujú starostlivosť nielen čo sa týka zdravotného stavu, ale aj pre ich izolovanosť alebo iné špecifické problémy, ktoré im zdravotnícke zariadenia nezabezpečujú. Tu nastupuje úloha katolíckych lekárov a ich pomoci. Úlohou týchto kongresov je venovať sa jednak odborne chorobám, jednak spirituálnemu prístupu k psychike pacienta. Naše kongresy rady privítajú všetkých lekárov, nechcú sa vyčleňovať, spolupracujú aj s bratmi z protestantských cirkví a myslím si, že občas sem zabľúdia aj neveriaci. Nemáme v úmysle vytvárať nijaké tajné spoločenstvo, naopak - chceli by sme presvedčiť kolegov lekárov, aby podľa svojich možností, síl a schopností zastávali podobné postoje ako my. Chápeme, že z ateistov neurobíme okamžite veriacich, ale keby aspoň trochu pochopili naše úmysly, boli by sme veľmi radi.

- **A aké sú vaše osobné skúsenosti zo spolupráce veriacich a neveriacich lekárov?**

Bohužiaľ, v duchovnej oblasti nie je dosť dobrá spolupráca, lebo neveriaci ťažko chápu, že ľudia potrebujú aj čosi navyše, než len vyliečiť chorobu, že majú svoju spirituálnu dimenziu, pre ktorú majú zmysel veriaci lekári. U neveriaceho sa všetko končí viac-menej u psychiatra, a preto nemôže postihnúť celú šírku osoby pacienta.

- **Ako hodnotíte samotný kongres, prednášajúcich a diskusiu účastníkov?**

Naozaj dobre. Chcem využiť aj túto formu, aby som sa poďakoval prof. Glasovi a jeho spolupracovníkom, ktorí zostali tak trochu nepoznaní v úzadí. Bohužiaľ, diskusie sú prikrátke a limitované - azda aj preto, lebo niektorí prednášatelia predlžujú svoj čas a tým obmedzujú priestor ostatným. Nazval by som to malým „katolíckym nešvárom“.

Prof. GIAN L. GIGLI, prezident FIAMC

- **Pán prezident, čo očakávate od lekárov strednej Európy, osobitne od slovenských?**

Myslím si, že 50 rokov komunizmu v týchto krajinách nemohlo prejsť bez toho, aby nezanechalo následky. Dnes sme svedkami prechodu z teoretického materializmu na praktický. Tie štáty, ktoré predtým patrili do komunistického bloku, v súčasnosti bojujú s oveľa horšími príkladmi zo západného sveta bez toho, aby boli na to vopred pripravené. Niekedy sa zdá, že my na Západe si s tým vieme poradiť lepšie, sme ostražitejší a pripravení reagovať. Čo teda očakáva organizácia od vašich lekárov? Zhodnotenie kultúrnej situácie vo svetle učenia Cirkvi a Jána Pavla II., ako aj predostretie hodnôt založených na úcte k človeku. No nestačí iba to - je potrebné usilovať sa o ich preniknutie do škôl, do lekárskej inštitúcie, do médií. V katolíckych krajinách, ako sú Poľsko, Chorvátsko a vaša krajina, to nie je také zložité, oveľa ťažšie to pôjde napr. v Česku, Bulharsku - no celkom určite je to možné. Zároveň nesmieme zabudnúť neustále podávať svedectvo, snažiť sa zmeniť spoločnosť, byť soľou, ktorá dáva chuť. Aj za cenu, že sa staneme znakom istých rozporov, nesmieme sa toho vzdať.

- **Ako ste spokojný s priebehom kongresu a s organizáciou na Slovensku?**

Veľmi dobre, práve som vyjadril obdiv vašim organizátorom. Viem, že to nemali jednoduché. Som príjemne prekvapený kvalitou prednášok a prezentácií. Z hľadiska šírenia myšlienok kladne hodnotím pozornosť, ktorú venujú kongresu svojou prítomnosťou viaceré autority - primátor mesta, dekan lekárskej fakulty v Bratislave, reprezentant Ministerstva zdravotníctva SR. Vďaka nim je potom možné pokračovať v diele a meniť štruktúru zdravotníctva i spoločnosti v prospech pozitívnych myšlienok.

- **Aké sú vaše skúsenosti so spoluprácou odborných fór a samotných lekárov s médiami?**

Médiá, ako to už platí v ich práci, hľadajú krátkodobé senzácie na každý deň - ony to nazývajú správami. Väčšinou nejdú do hĺbky. To má pozitívnu aj negatívnu stránku. Keďže ostávajú na povrchu, je to nebezpečné pre svet. Mali by sme ich navodiť na hlbšiu reflexiu, vytvárať príležitosti na správy. Napr. ak je katolícky gynekológ diskriminovaný - treba tam ihneď privolať novinára. Keď ide o boj, médiá zbystria pozornosť, pretože rady poskytujú priestor na diskusiu, výmenu názorov. Nemôžeme ich donútiť počúvať naše prednášky, ale môžeme pritiahnúť ich prítomnosť v kontroverzných situáciách. Nedávno, keď som organizoval seminár v Ríme, médiá týždeň predtým provokovali. My sme zase podali naše argumenty a názory Svätého Otca a donútili verejnosť, aby o tom premýšľala a diskutovala.

- **Organizujete nejaké stretnutia s novinármi, aby ste scitlivovali ich pozornosť na etické otázky?**

Z času na čas organizujeme tlačové konferencie - nie však veľké fóra, akým je toto. O také by asi nemali záujem. Prostredníctvom internetu publikujeme vyhlásenia, závery a o niekoľko dní zistíme, že boli vhodne použité. To nás mimoriadne teší. Internet je výborný prostriedok pre nás aj pre Cirkev, je slobodný a stojí omnoho menej peňazí než veľké médiá. Vytvára príležitosť na šírenie myšlienok, komunikáciu a slobodnú diskusiu.

Kardinál Javier L. BARRAGÁN,

- **Eminencia, aký je názor na kongres z pohľadu Vatikánu a osobnosti zodpovednej za duchovnú stránku veriacich lekárov a zdravotníckych pracovníkov?**

Je to nádherná udalosť, ktorá zaiste prinesie medzi lekármi ovocie v ich poslaní, a tým je byť soľou v zdravotníckej oblasti na prahu novej, spojenej Európy.

- **Ako vnímate spoluprácu lekárov východnej a západnej časti kontinentu?**

Myslím si, že je neoceniteľná, pretože už máme iba jednu Európu. Rozdelenie medzi západnou a touto časťou bolo umelo vyvolané a vytvorené. Konečne máme celú a jednu Európu.

- **Sme šťastní, že ste osobne prišli na kongres, zotrvali počas celého podujatia a pozorne sledovali prednášky i diskusiu. Čo by ste radili mladým slovenským lekárom?**

Špeciálne im by som odkázal, že sa každý jeden deň musia stať svedkami kultúry života. A aby ju pomohli obnoviť, musia bojovať proti všetkému, čo jej prekáža.

- **A čo odkážete čitateľom Katolíckych novín?**

Vaše noviny majú mimoriadne dôležité poslanie zviditeľňovať pravdu a šíriť zvesť nášho Pána v rozličných okolnostiach tejto premenlivej epochy. Touto cestou vašich čitateľov srdečne pozdravujem.

**Za účasť na kongrese
a rozhovory ďakuje
MÁRIA RAUČINOVÁ**
Snímky: autorka

Uverejnené v týždenníku Katolíckej noviny, č. 31, 2004, z 1. augusta 2004.

Za predsedníckym stolom

Neúnavne pracujúci prof. G. L. Gigli